

Linköpings universitet
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Tomas Egeltoft
08-563 088 28
tomas.egeltoft@hsv.se
BESLUT

2012-06-26
Reg.nr 641-5445-11

Beslut om tillstånd att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap

Högskoleverket beslutar att inte ge Linköpings universitet tillstånd att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap.

Ansökan och ärendets hantering

Linköpings universitet har den 13 oktober 2011 ansökt till Högskoleverket om tillstånd att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap. För bedömning av ansökan har Högskoleverket utsett tre sakkunniga: docent Susanne Olsson, Södertörns högskola (ordförande), professor emeritus David Hellholm, Universitetet i Oslo och professor emeritus Anders Jeffner, Uppsala universitet.

De sakkunnigas bedömning baseras på Linköping universitets ansökan, på av Högskoleverket begärda kompletteringar samt på intervjuer den 9 maj 2012 som genomfördes med hjälp av Adobe Connect. Vid detta tillfälle fördes gruppvisa samtal med lärosätets ledning, programansvariga och lärare.

Bedömning

Bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de kvalitetsaspekter vid examenstillståndsprövningar som Högskoleverket har utarbetat.

De sakkunnigas yttrande innehåller dels en sammanfattande bedömning per aspekt, dels en samlad bedömning.

De sakkunnigas bedömning är att Linköpings universitet inte bör ges tillstånd att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap därför att lärarkompetensen och lärarkapaciteten, utbildnings- och forskningsmiljön och utbildningens utformning inte är tillfredsställande. Högskoleverket instämmer i denna bedömning. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Linköpings universitet tillstånd att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Tomas Egeltoft i närvaro av avdelningschefen Maria Sundkvist.

Lars Haikola

Tomas Egeltoft

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Bedömargruppens yttrande

Bedömargruppen har bestått av David Hellholm, professor emeritus i nya testamentet och dess omvärld, Universitetet i Oslo; Anders Jeffner, professor emeritus i tros- och livsåskådningsvetenskap, Uppsala universitet och Susanne Olsson, docent i religionsvetenskap, Södertörns högskola.

Vår bedömning baseras på den skriftliga ansökan med kompletteringar samt intervjuer med lärosätets ledning, institutionens ledning samt lärare och forskare i Högskoleverkets lokaler med hjälp av Adobe Connect den 9 maj 2012. Rektor eller av rektor utsedd ställföreträdare fanns inte med vid intervjuerna.

Vår prövning har utgått från högskolelagen och högskoleförordningen samt de kvalitetsaspekter som ingår i Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem för perioden 2007–2012.

Bakgrund

Tillståndet att utfärda kandidatexamen i religionsvetenskap återkallades av Högskoleverket i maj 2011 efter att kritik hade riktats mot bristande lärarkompetens och lärarkapacitet i beteendevetenskap samt religionshistoria och att bredden i kursutbudet översteg vad det fanns lärarkapacitet och kompetens för.

Högskoleverket bedömde i sin granskning då examenstillståndet återkallades att det fanns goda möjligheter att åter kunna ge en kandidatexamen om lärarsituationen stabiliserades och anpassades till kursutbudet.

Huvudområdet religionsvetenskap är placerat vid institutionen för kultur och kommunikation (IKK) och ingår i institutionens kulturvetenskapliga avdelning (KVA) som också inkluderar socialantropologi, filosofi och konstvetenskap. Till denna avdelning finns även forskningsmiljön för kulturvetenskaper (FKV) dit dessa ämnen också hör. Vidare är Centrum för tillämpad etik (CTE) förlagd till IKK.

Vår bedömning

Utbildningens förutsättningar

Lärreresurser

Kompletteringen och intervjuer angav att två professorer har tillsvidaretjänster och att en lektor i religionshistoria anställdes på heltid från april 2012, men omgående blev tjänstledig på heltid. Professorernas ämnen är bibelvetenskap samt historisk teologi och kyrkohistoria. Till dessa kan fogas två professorer anställda vid Centrum för tillämpad etik som bidrar till att förstärka miljön, men som inte är knutna till religionsvetenskap på heltid. Samtliga är män.

Förutom dessa fast anställda lärare anges sju lärare, varav en är vikarie och övriga anställa på timmar. Dessa uppgår till 1,9 heltidsekvivalenter, varav 15 procent är avsatt för kompetensutveckling och forskning. Bland dessa finns två adjunkter, varav en ansvarar för religionsdidaktik och den andra är doktorand i tros och livsåskådningsvetenskap. Undervisningen bedrivs därmed i stor utsträckning av personal som inte är fast anställd.

Den nyanställda lektorn i religionshistoria är tjänstledig på 100 procent för en postdok finansierad av Vetenskapsrådet på två år och ersätts av en förordnad vikarie på 60 procent med 50 procent undervisning. De två fast anställda professorerna i ämnet har nedsättning för administrativa uppdrag, prefekttjänst 50 procent och studierektorskap 25 procent, och de har tillsammans 45 procent i kompetensutveckling och forskning.

Här bör det framhållas att CTE framstår som ett starkt forskningscentrum med lärare som också är engagerade i religionsvetenskap och förstärker miljön och engagerar sig i kursutvecklingen. Ett samarbete förekommer sedan en längre tid som berikar ämnet religionsvetenskap och gemensamma seminarier förekommer liksom lärarutbyten. Två professorer från CTE undervisar i religionsvetenskap.

Ingen utarbetad strategi för att stärka huvudämnet religionsvetenskap framkom ur materialet eller vid intervjuerna. Universitetets ledning har i nuläget inga planer på nyrekryteringar till ämnet men institutionens ledning, lärare och forskare ger uttryck för en önskan om nyrekrytering. Det gäller inte minst i tros- och livsåskådningsvetenskap där en tidigare heltidsanställd lektor ersatts av en halvtidsanställd doktorand från Umeå universitet. Vi fick intryck av att doktoranden arbetar med kurserna på ett lovtvärt och kompetent sätt, men han kan knappast få tid till sådant kontinuerligt arbete med kursutveckling och samarbetsstrukturer, som krävs inom ämnet. Inte minst i tros- och livsåskådningsvetenskap är avsaknaden av en fast anställd lärare ett allvarligt problem.

Vår bedömning är att lärarkompetensen och kapaciteten är tillfredsställande inom kristendomens historia. I religionshistoria är den också tillfredsställande även om underlaget för att bedöma ämnet är något otydligt och ingen lärare i ämnet deltog i intervjuerna. Inom tros- och livsåskådningsvetenskap finns ingen tillsvidareanställd personal. Om etikämnet räknas in som ett delämne i ämnesområdet tros- och livsåskådningsvetenskap blir lärarkompetensen inom denna del av tros- och livsåskådningsvetenskap stark, men det är oklart hur lärarkompetensen i etik kommer ämnesområdet som helhet tillgodo, hur relationerna mellan ämnesområdets delar ser ut och hur fördjupningen inom ämnesområdet är planerad.

I bibelvetenskap är lärarkapaciteten begränsad, då professorn i ämnet innehar prefektskap om 50 procent.

Vår bedömning är att lärarkapaciteten och lärarkompetensen inte är tillfredsställande.

Utbildnings- och forskningsmiljö

Forskning i tjänst ingår inte, vilket i tidigare granskningar har kritiserats. Vissa tillfälliga förbättringar har dock skett. Möjlighet till nedsättning i tjänst finns. Under 2011–2012 har universitetet tillskjutit extra forskningsmedel där fast anställda lärare getts möjlighet att ansöka om extra forskningstid, vilket också har utfallit till ämnets två professorer. Tillsvidareanställda lärare har fått en årlig summa för att kunna resa på konferenser.

Ett forskarseminarium har under vårterminen 2012 inrättats inom forskningsmiljön för kulturvetenskaper.

Ingen aktiv forskarutbildning inom religionsvetenskap finns och inga doktorander är antagna. Centrum för tillämpad etik (CTE) har dock förutsättningar för att ytterligare stärka religionsvetenskapens forskningsmiljö. Dessa är inte formaliserade men utbyte förekommer redan. En professor vid CTE har också ordförandeskapet för Societas Ethica de närmsta åren, vilket sannolikt kan ge goda kontakter och nätverksmöjligheter som även kan gynna lärarna i religionsvetenskap. Även forskningsmiljön språk och kultur finns på IKK och samtal förs om att samordna forskarutbildningen inom IKK. Gemensamma föreläsningstrimmor på IKK i teori- och metodfrågor finns redan för studenter som skriver examensarbeten.

Vad gäller utbildningsmiljön så är andra ämnen på IKK mycket relevanta för religionsvetenskapen, till exempel socialantropologi, filosofi och konstvetenskap. Inga samarbeten förekommer dock för närvarande. Med tanke på att kursplaner i religionshistoria, där lärarsituationen framstår som något osäker, även fokuserar på religionsantropologi, vore ett samarbete positivt mellan religionshistoria och socialantropologi. I tros- och livsåskådningsvetenskap där det i nuläget finns bristande lärarkapacitet och kompetens skulle detta kunna stärkas genom samarbete med filosofi.

Ett nätverksbyggande pågår för att förstärka miljön. I forskningsämnet kyrkohistoria är Linköpings universitet aktivt i de nationella forskarseminarierna. CTE deltar i bildandet av en nationell forskarskola i etik tillsammans med teologiska institutionen i Uppsala och Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund. Nationella samlingar finns också för bibelvetenskap och ett nätverk inom systematisk teologi där lärarna har möjlighet att delta. Andra avtal och nätverk nämns i ansökan men framstår inte som aktiva eller ens etablerade.

Avtal som kan gynna studenterna i religionsvetenskap finns med Irland, Ungern och Malaysia. *Vår bedömning är att utbildnings- och forskningsmiljön inte är tillfredsställande.*

Infrastruktur

Universitetsbiblioteket har ca 100 anställda vid fem bibliotek med goda resurser för studenterna. Datorsalar finns för studenterna. Vidare finns ett omfattande studentstöd i olika former liksom karriärcentrum och språkverkstäder.

Vår bedömning är att infrastrukturen är tillfredsställande.

Utbildningens utformning

Styrdokument

Kursplanerna för den tänkta utbildningen är på ett övergripande plan tydligt skrivna. Utbildningens mål, huvudsakliga uppläggning och innehåll är väl beskrivna men samtidigt noterar vi att dessa inte alltid framstår som genomtänkta vad gäller utbildningens struktur, specifikt kursinnehåll samt progression. Detta intryck förstärks då bifogade dokument visar att kursplanerna inte stämmer överens med bifogade litteraturlistor och momentscheman i samtliga fall.

Huvudstråken är religionshistoria, kristendomens historia samt tros- och livsåskådningsvetenskap där även etik ingår. Genom att etik ingår i tros- och livsåskådningsvetenskap blir fördjupningskursen i etik egentligen en fortsättningskurs.

I bibelvetenskap avses endast en fortsättningskurs ges men möjligen kommer den att periodiseras framöver och fördjupningskurs erbjudas, beroende på lärarsituationen då nuvarande lärare också innehar prefektuppdraget på institutionen.

Förkunskapskraven till fördjupnings- och fortsättningskurserna anges tydligt.

Vår bedömning är att styrdokumentet för undervisningen inte är tillfredsställande.

Undervisning, kurslitteratur och examination

Undervisningen sker i form av föreläsningar och seminarier, men filmvisning och studiebesök kan också ingå. Liksom inläsning av textmaterial på fördjupningskurser där föreläsningar och obligatoriska seminarier kan ingå liksom andra undervisningsformer.

En portfolio används i undervisningen som en obligatorisk form för studenter i utbildningen, och den ses som positiv för studenterna att reflektera kring kursinnehåll samt sin egen progression.

Examinationen sker genom salstentor och hemskrivningar, liksom gruppuppgifter, muntligt och skriftligt.

Vi anser inte att det är tydligt hur utbildningen är forskningsanknuten. Utbildningen anges vara forskningsanknuten då lärarna är kvalificerade men samtidigt noterar bedömargruppen att det inte är tydligt av insänt underlag hur forskningsanknytningen ser ut i utbildningen liksom att kritiska perspektiv saknas i flera kursplaner, inte minst med avseende på val av kurslitteratur. I medsänt underlag i form av kursplaner, litteraturlistor och momentscheman framgår inte kopplingen mellan dessa och kursens målbeskrivningar.

Även progressionen är svårbedömd då det i många fall framstår som att påbyggnadskurser och fortsättningskurser snarast är breddningskurser. Baskursens utformning ger inte heller en grund i varje huvudstråk som kan möjliggöra en progression på nästa nivå. Vidare saknar vi en tydligare metod- och teoriproggression inom huvudstråken och noterar avsaknaden av problematiserande material rörande ämnet i sig. I några fall återkommer introduktionslitteratur även på fortsättningskurser och fördjupningskurser.

Vår bedömning är att undervisning, kurslitteratur och examination inte är tillfredsställande.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen

Bedömningsgrunderna redogörs för utförligt och tydligt i inskickat material.

Studierektorn för varje huvudområde ansvarar för att kontinuerligt kvalitetsgranska kurser i förhållande till huvudmålen. Till samtliga nya kursplaner ska det bifogas ett dokument där det tydliggörs hur kursen bidrar till att uppfylla examensmålen.

Vår bedömning är att säkring av examensmålen är tillfredsställande.

Säkring av utbildningens kvalitet

Tydliga rutiner för hur kursplaner tas fram och beslutas föreligger och en kvalitetsnämnd för grundutbildning finns som ska säkerställa att utbildningen håller hög kvalitet. Det finns också ett grundutbildningsråd där studierektorerna ingår, som diskuterar och behandlar kvalitetsfrågor.

Ett så kallat nöjd student-index genomförs vartannat år i form av en webbaserad enkät. Ett elektroniskt utvärderingssystem används i samband med varje kurs. Insänt underlag visar att en väletablerad organisation finns för att säkra utbildningens kvalitet.

I kursplanerna anges att kursvärderingarna som ingår i varje delkurs skall behandla frågan om hur kursen stämmer överens med kursplanen.

Vår bedömning är att säkringen av utbildningens kvalitet är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning

Det finns en lång och stark tradition för kvalificerad utbildning och betydelsefull forskning inom ämnesområdet religionsvetenskap vid Linköpings universitet. De senaste åren har religionsvetenskapen försvagats främst på grund av otillräckliga lärarresurser i förhållande till kursutbudet och oklar framtidsplanering. Institutionen har nu gjort ett stort förändringsarbete och reducerat antalet kurser så att det bättre stämmer med antalet tillgängliga lärare, men fortfarande finns diskrepanser. Så har man till exempel både grundkurser och påbyggnadskurser i ämnesområdet tros- och livsåskådningsvetenskap men stabil lärarkompetens finns endast inom etikdelen av ämnet. I

religionshistoria är kontinuiteten inom ämnet svårbedömd eftersom den nytillsatta lektorn kommer att vara tjänstledig i två år. Den starka kompetens som finns inom bibelvetenskap och kyrkohistoria utnyttjas inte fullt ut i undervisningen då de båda professorerna har stora administrativa uppgifter. Utbildningen i etik vilar på samarbetet med CTE, och så länge det fortgår är etik ett starkt ämnesområde inom både utbildning och forskning, men det är strukturellt fristående från religionsvetenskapen.

Utbildningens samlade struktur framstår som ett försök att samla ihop så många fragment som möjligt av de traditionella religionsvetenskapliga specialområdena. Det är olyckligt eftersom man med institutionens samlade kompetens i stället skulle kunna bygga upp en egen klart profilerad religionsvetenskaplig utbildning, till exempel med tyngdpunkt på etik.

När det gäller framtidsplaneringen har vi inte kunnat se någon klar linje. Hos universitetsledningen kunde vi inte märka någon utvecklingsplan eller rekryteringsstrategi. Religionsvetenskapen kunde till exempel utformas med en medveten tyngdpunkt på etiken och kallas religionsvetenskap med inriktning mot etik. Detta kunde sedan avspeglas i kursplanerna också inom de övriga ämnena. En annan möjlighet är att i högre grad anknyta till närliggande ämnen inom institutionen vilket vi exemplifierat ovan.

När vi föreslår avslag på den nuvarande ansökan gör vi det i förhoppning om att förnyelsearbetet inom ämnet ska fortsätta med ökad kraft och med tydligt stöd från universitetsledningen, så att Linköpings universitet kan återfå examenstillståndet och på nytt bli ett ledande universitet inom religionsvetenskap.

Vår enhälliga bedömning är att rekommendera att ansökan avslås.

Den 11 juni 2012

Docent Susanne Olsson Professor emeritus David Hellholm Professor emeritus Anders Jeffner